

Araştırmalar

Astım ve/veya Allerjik Rinitli Hastalar, Hastalıkları Hakkında Bilgi Edinmek İçin İnterneti Kullanıyorlar mı?

Ö. ABADOĞLU*

* Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi, Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Allerjik Hastalıklar Bilim Dalı, SIVAS

Çalışmanın amacı, astım ve/veya allerjik rinitli hastaların hastalıkları hakkında bilgi almak için interneti hangi sıklıkta kullandıklarını saptamak, internet kullanan ve kullananmayan hasta grupları arasında demografik farklılıklar olup olmadığını belirlemek, hastaların hastalıkları hakkında bilgi almak için hangi kaynakları kullandıklarını ve hastalıkları hakkında edindikleri bilgileri yeterli bulup bulmadıklarını öğrenmekti. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Allerjik Hastalıklar Polikliniği'ne Eylül 2003-Aralık 2003 tarihleri arasında başvuran 90 astım ve/veya allerjik rinitli hastaya yüz yüze yöntemle anket uygulandı. Hastaların yaş ortalaması 34.63 ± 1.30 (yaş aralığı 16-72 yıl) idi ve %28.9'u erkek, %71.1'i kadındı. Hastaların %6.7'si okur-yazar değildi, %36.7'si üniversite veya yüksekokul mezunuydu; hastaların %47.8'inin aylık gelirleri orta düzeydeydi.

Hastaların 27 (%30)'ünün evde kişisel bilgisayarları vardı. Elli (%55.6) hasta çeşitli kaynaklardan internete ulaşabiliyordu, fakat yalnızca %16'sı hastalıkları hakkında bilgi almak için interneti kullanıyordu. Hastaların çoğu (%82.1) doktorlarından bilgi alıyor ve hasta eğitim toplantılarına katılmak istiyordu (%87.8). Astım ve/veya allerjik rinitli hastaların hastalıkları hakkında bilgi edinmek için internetten yararlanmaları konusunda dikkatlerinin çekilmesi gerekmektedir. Hastaların hastalıkları hakkında bilgi almak için interneti kullanmalarında yaş, eğitim ve aylık gelir açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Astım, Allerjik rinit, İnternet.

Do Patients Use the Internet for Information about Asthma and/or Allergic Rhinitis?

To determine how frequently patients with asthma and/or allergic rhinitis use the internet for their own health information, to determine whether there are demographic differences between internet users and nonusers, to determine how patients prefer information sources of their disease(s), and whether they

think their knowledge about their disease(s) was/were enough. A questionnaire was administered to the patients who attended the Cumhuriyet University, Faculty of Medicine, Allergic Diseases outpatient clinic by face-to-face interview between September 2003 and December 2003. Seventy-three patients

Yazışma Adresi: Dr. Ö. ABADOĞLU

Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi, Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Allerjik Hastalıklar Bilim Dalı, SIVAS
e-posta: ozabadoglu@hotmail.com

answered the questionnaire. The mean age of the patients was 34.63 ± 1.30 (range 16-72 years) and 71.1% females. As our patient population reflects, 6.7% of the patients were illiterate, 36.7% were graduates of high school and/or university, 47.8% of the patients had moderate monthly income. Of the 90 patients 30% had a personal computer at home and 55.6% of patients could attain internet from different places but only 16% of patients used the internet to get information about their diseases. The patients

were mostly gathering information from their doctors (82.1%) and by joining patient education meetings (87.8%). It's necessary to call the attention of our patients with asthma and allergic rhinitis to use the internet for self-education in their diseases. There was statistically no significant difference for using internet between diseases, age groups, and educational and socioeconomic levels.

Key Words: Asthma, Allergic rhinitis, Internet.

Allerjik rinit ve astımda hastanın ve/veya ailesinin eğitimi tedavinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu eğitim hastanın tedaviye uyumunu ve en yüksek düzeyde yarar görmesini sağlar^[1,2]. Hastalar; bir uzmanı dinlemek, kitap ya da broşürleri okumak, video izlemek ve bir teypten bilgileri dinlemek, astımla ilgili eğitim toplantılarına katılmak, gazete ya da dergilerde çıkan yazıları okumak, televizyonda sağlıkla ilgili programları izlemek, radyo programlarını dinlemek ve interneti kullanmak yoluyla bilgi edinebilirler^[1]. İnternet hasta eğitimi açısından önemli bir kaynaktır ve hastaların bilgi edinebilecekleri pek çok Web sitesi bulunmaktadır^[3]. Ancak internet kullanımında bazı güçlükler vardır. Bunlardan biri internete ülkemizde hala her yerde kolayca ulaşılamamasıdır. Hatta hastaların çoğunun bilgisayarı da yoktur. Daha önce yayınlanan bazı çalışmalarda internet kullanımının eğitim ve gelir düzeyi ile birlikte hastanın yaşıyla da ilişkili olduğu bildirilmiştir^[4,5]. Akciğer kanserli hastaların internet kullanımı ile ilgili bir çalışmada yaşlı hastaların hastalıkları hakkında bilgi edinmek için interneti daha fazla kullandıkları, ancak eğitim ve aylık gelir düzeyinin interneti kullanan ve kullanmayan gruplar arasında farklı olmadığı gösterilmiştir^[6]. İnternetin bilgi kaynağı olarak kullanılmasında ikinci bir sorun Web sitelerinde yeterli düzeyde bilgi bulunmamasıdır^[7].

Sivas, İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan yaklaşık 400.000 nüfuslu bir şehirdir. Sivas'ta genel toplumdaki internet kullanıcılarının sayısına dair kesin bir rakama ulaşılamamıştır.

Bu çalışmada, Sivas gibi küçük bir anadolu şehrinde, bir üniversite kliniğinde astım ve allerjik rinit nedeniyle izlenen hastaların inter-

net kullanım oranları ve buna etki eden faktörleri değerlendirmek amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Hasta Seçimi

Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Allerjik Hastalıklar Bilim Dalı Polikliniği'ne Eylül 2003-Aralık 2003 tarihleri arasında başvuran, uluslararası astım tanı ve tedavi rehberi "Global Initiative for Asthma (GINA)"ya göre kronik astım tanısı almış ve "Allergic Rhinitis and its Impact on Asthma (ARIA)" uzlaşma raporuna göre allerjik rinit tanısı almış 90 hasta çalışmaya alınmıştır.

Anket

Çalışmaya alınan hastalara yüz yüze yöntemle anket uygulanmıştır. Bu ankette hastalara demografik özellikleri, yakınmalarının süresi, doktor tanısının zamanı, evde bilgisayar varlığı, internete ulaşmaları, internete nereden ulaştığı, internete ulaşmak için başkalarından yardım alıp almadığı, hastalığı hakkında bilgi almak için interneti kullanıp kullanmadığı, kullanıyorsa hangi sitelere girdiği, girdiği siteleri tercih etme nedeni, internetten edindiği bilgileri yeterli bulup bulmadığı, hastalığı ile ilgili olarak nerelerden bilgi aldığı, şu ana kadar edindiği bilgileri yeterli bulup bulmadığı, hasta eğitim toplantılarına katılmak isteyip istemediği ve hasta eğitimi açısından önerileri soruldu.

İstatistiksel Yöntem

Veri analizi SPSS (version 10.0 for Windows; Chicago, IL) istatistik programı kullanılarak yapıldı. Sonuçlar ortalama \pm SS olarak sunuldu. İki grup arasındaki farkların karşılaştırılmasında ki-kare testi, ortalamaların karşılaştı-

rılmasında Student's t-testi kullanıldı. Karşılaştırılan verilerde $p < 0.05$ olması istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

BULGULAR

Anket uygulanan 90 hastanın yaş ortalaması 34.63 ± 1.30 (yaş aralığı 16-72 yıl) idi ve %28.9'u erkek, %71.1'i kadındı. Hastalarımızın hepsi Sivas'ta yaşıyordu, en büyük bölümünü ev hanımları oluşturuyordu (%46.7), %23.3'ü öğrenciydi. Hastaların %8.9'u halen sigara içiyordu, %55.6'sı hiç içmemişti. Hastaların 34 (%37.8)'ü astımlı, 32 (%35.6)'si allerjik rinitliydi, 24 (%26.7) olguda hem astım hem de allerjik rinit vardı. Hastaların aylık gelir ve eğitim düzeyleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

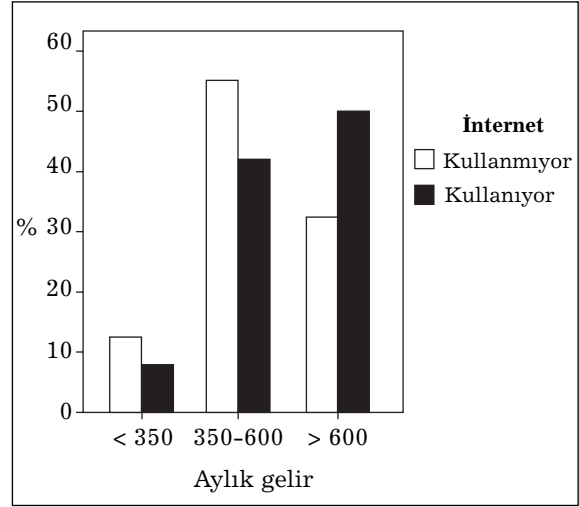
Hastaların yalnızca 27 (%30)'sinin evde bilgisayar vardı, 50 (%55.6) hasta internete ulaşabiliyordu; ancak bunların yalnızca %16'sı hastalıkları hakkında bilgi almak için internetten yararlanıyordu. İnternete ulaşabilen hastaların 23 (%25.6)'ü başkalarından yardım almaksızın interneti kullanabiliyordu.

"Hastalığınız hakkında nerelerden bilgi alıyorsunuz?" sorusuna yanıt olarak hastaların 47 (%52.2)'si yalnızca doktorlarından, 26 (%28.7)'si doktorla birlikte başka kaynaklardan bilgi aldıklarını belirtmiştir.

Hastaların aylık gelirlerine göre internet kullanım oranları Şekil 1'de gösterilmiştir; aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p = 0.24$).

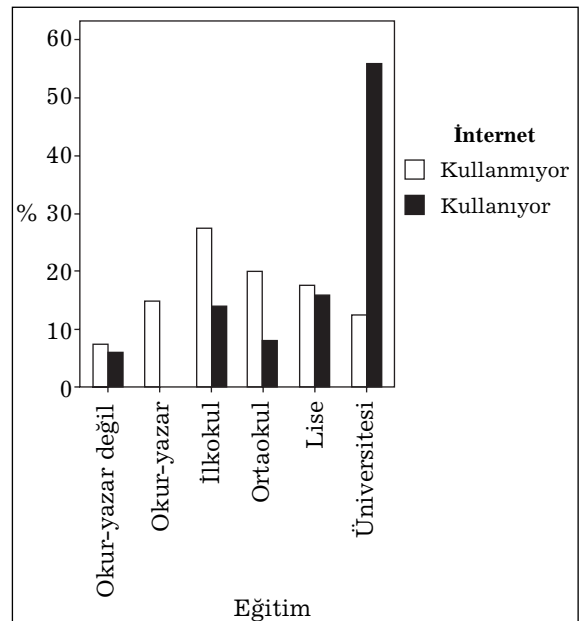
Tablo 1. Hastaların aylık gelir ve eğitim düzeyleri.

Değişken	Sayı (%)
• Aylık gelir	
< 350 milyon	9 (10)
350-600 milyon	43 (47.8)
> 600 milyon	38 (42.2)
• Eğitim düzeyi	
Okur-yazar değil	6 (6.7)
Okur-yazar	6 (6.7)
İlkokul	18 (20)
Ortaokul	12 (13.3)
Lise	15 (16.7)
Üniversite	33 (36.7)

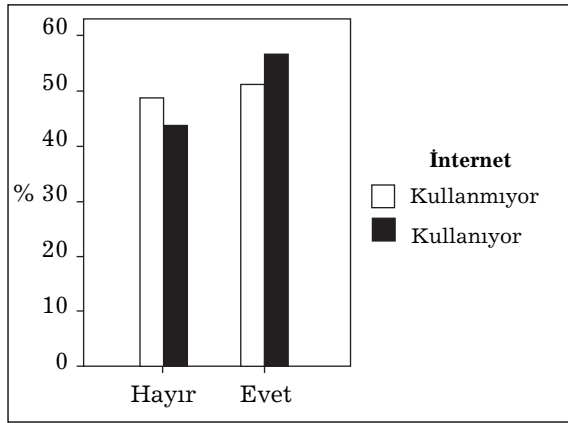

Şekil 1. Hastaların aylık gelirlerine göre internet kullanım oranları.

Hastaların eğitim durumlarına göre internet kullanımları yüksek eğitim alanlarda anlamlı olarak daha yüksekti ($p = 0.00$). İnternet kullanan hastaların yaş ortalaması kullananlardan daha düşüktü (sırasıyla 30.58 ± 1.48 ve 39.70 ± 1.96) ve aradaki fark istatistiksel olarak anlamlıydı ($p = 0.00$). Ancak evde bilgisayar olan ve olmayan hastaların yaş ortalamaları arasında fark yoktu. Yaş gruplarına göre incelendiğinde en yüksek internet kullanım oranı 20 yaş ve altı yaş grubundaydı (11 olgu,

Şekil 2. Hastaların eğitim düzeylerine göre internet kullanım oranları.

Şekil 3. Hastalığınızla ilgili edindiğiniz bilgiler yeterli buluyor musunuz?

%84.6) ve diğer yaş gruplarıyla aradaki fark istatistiksel olarak anlamlıydı ($p= 0.001$). Yaş gruplarına göre internet kullanım oranları Tablo 2'de gösterilmiştir. Her iki cinsiyette internet kullanım oranları arasında anlamlı farklılık saptanmadı. İnternet kullanan olguların yalnızca 8 (%16)'i hastalıkları hakkında bilgi almak için interneti kullanıyordu.

Hastalık gruplarına göre internet kullanım oranları incelendiğinde, allerjik rinitli hasta grubunda internet kullanan hastaların oranı astımı olan ve hem astımı hem de allerjik riniti olan olgulardan anlamlı oranda daha yüksekti (27 olgu, %84.4) ($p= 0.00$). Hastalık gruplarına

göre hastaların internet kullanım oranları Tablo 3'te gösterilmiştir. Hastaların hastalıkları hakkında bilgi almak için interneti kullandıklarında yaş, eğitim ve aylık gelir açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır.

“Hastalığınız hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?” sorusuna yanıt olarak internet kullanan olguların %58.3'ü, kullanmayan olguların %53.7'si edindikleri bilgiyi yeterli bulduklarını bildirmişlerdir ve aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Hastaların 79 (%87.8)'u yapılacak hasta eğitim toplantılarına katılmak istediklerini belirtmişlerdir. Hasta eğitimi için önerileri sorulduğunda hastaların %40'ı hasta eğitim toplantılarını, %18.9'u televizyon programlarını önermişlerdir.

TARTIŞMA

Astım ve allerjik rinitte de diğer kronik hastalıklarda olduğu gibi hastanın hastalığı hakkında bilgi sahibi olması tedaviye uyumu arttırmaktadır. Hastanın hastalığına ait bilgilere ulaşma yolları arasında günümüzde artık internet de yer almaktadır. Ancak ülkemizdeki astımlı ve allerjik rinitli hastaların hastalıkları hakkında bilgi edinmek için interneti kullanma oranları hakkında bir bilgiye rastlanmamıştır. Bu oranın büyük şehirlerde ve küçük şe-

Tablo 2. Yaş gruplarına göre internet kullanım oranları.

Yaş grupları	İnternet kullanan Sayı (%)	İnternet kullanmayan Sayı (%)	p
≤ 20 yaş grubu	11 (84.6)	2 (15.4)	0.001*
21-30 yaş grubu	14 (60.9)	9 (39.1)	
31-40 yaş grubu	17 (70.8)	7 (29.2)	
41-50 yaş grubu	7 (30.4)	16 (69.6)	
≥ 51 yaş grubu	1 (14.3)	6 (85.7)	

* $p < 0.05$ istatistiksel olarak anlamlı.

Tablo 3. Hastalık gruplarına göre hastaların internet kullanım oranları.

Hastalık grubu	İnternet kullanan Sayı (%)	İnternet kullanmayan Sayı (%)	p
Astım	14 (41.2)	20 (50)	0.00*
Allerjik rinit	27 (84.4)	5 (15.6)	
Astım + allerjik rinit	9 (37.5)	15 (62.5)	

* $p < 0.05$ istatistiksel olarak anlamlı.

hirlerde farklı olabileceği düşünülmektedir. Yapılan bir çalışmada prostat kanserli hastaların %35'inin hastalıkları hakkında bilgi almak için internete başvurdukları, yaşlı hastaların ve eğitim düzeyi düşük olanların interneti daha az kullandıkları gösterilmiştir^[4]. Oysa astım ve özellikle allerjik rinitli hastalar genellikle genç yaş grubundadır, dolayısıyla eğitim düzeylerinin ve internet kullanım oranlarının bu hasta gruplarından daha fazla olması beklenmektedir. Bizim çalışmamızda olguların %55.6'sı internete ulaşabiliyordu ancak bunların yalnızca %16'sı hastalıkları hakkında bilgi almak için internetten yararlanıyordu. Bu oran yapılan diğer çalışmalarda prostat kanserli (%35) ve gastroenteroloji polikliniği hastalarının (%51) ile karşılaştırıldığında oldukça düşüktü; ancak akciğer kanserli (%16) hastalarının ile benzer düzeydeydi^[4-7]. Çalışmalarda elde edilen farklı oranların ülkeler arasındaki eğitim ve internet kullanma alışkanlıklarındaki farklılıklardan ve hasta gruplarının farklılığından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Hastaların hastalıkları hakkında bilgi almak için interneti yeterli düzeyde kullanmamalarının bir nedeni de, sağlıkla ilgili sitelerin yeterli düzeyde bilgi sağlamaması ve bu konuda yeterli kalite standartlarının oluşturulmamış olmasıdır. Bir başka neden sağlıkla ilgili sitelerin genellikle İngilizce olması olabilir. Hastalarımızın hastalıkları hakkında bilgi edinmek için en çok başvurdukları yol doktorlarından bilgi almaktı ve hastaların çoğu (%82.1) doktordan bilgi almayı güvenilir bulduklarını ifade etmişlerdi. Bu durumda, internetten edindikleri bilgiyi yeterince güvenilir bulmadıkları için daha az kullandıkları düşünülebilir.

Diğer çalışmalarda olduğu gibi bizim çalışmamızda da internet kullanan hastaların yaş ortalaması 30.5 yıldır ve bu hastalar daha genç gruptaydı. Ancak hastalıkları için internet kullanma oranlarında yaş grupları açısından anlamlı bir farklılık saptanmadı. Diğer çalışmalarda bu yaş ortalaması 51.7-64 yaş arasındaydı^[4-6]. Bu farklılıkların çalışmaya alınan hasta gruplarının farklılığından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmamızda hastaların gelecekte hastalıkları hakkında bilgi almak için interneti kullanıp kullanmayacakları sorgulanmamıştır. İnternet kullanan hastalara Ulusal Allerji ve İmmünoloji Derneği'nin internet adresi (www.aid.org.tr) verildi ve burada hastalar için hazırlanan bölüme girmeleri, daha sonraki kontrollerde siteyle ilgili görüşlerini bildirmeleri istendi. Daha sonraki çalışmalarda hastaların bu konudaki yorumlarının değerlendirilmesi planlanmıştır.

Sonuç olarak; astım ve allerjik rinitli hastaların eğitimleri için mümkün olduğu kadar fazla kaynaktan yararlanmaları gerekmektedir. Özellikle genç ve internete ulaşabilen hastaların interneti hastalıkları hakkında bilgi almak için kullanmaları konusunda dikkatlerinin çekilmesi gerekmektedir. Bunun için Türkçe, güvenilir ve yeterli bilgiye sahip internet sitelerinin belirlenip, hastaların bu sitelere ulaşmaları sağlanmalıdır. Ancak hastalar o anda doktora soru sorabildikleri için bire bir ya da hasta eğitim toplantılarında doktordan bilgi edinme yöntemi ilk sırada tercih etmektedirler. İnternette de bu şekilde interaktif sitelerin oluşturulması hastaların interneti eğitim aracı olarak kullanma oranlarını arttırabilir.

KAYNAKLAR

1. National Institutes of Health. Global strategy for asthma management and prevention. Revised 2002: 82-92.
2. ARIA Workshop Group. Allergic rhinitis and its impact on asthma. *J Allergy Clin Immunol* 2001; 108:256.
3. Lawrence S, Giles CL. Accessibility of information on the Web. *Nature* 1999;400:107-9.
4. Pautler SE, Tan JK, Dugas GR ve ark. Use of the internet for self-education by patients with prostate cancer. *Urology* 2001;57:230-3.
5. O'Connor JB, Johanson JF. Use of the web for medical information by a gastroenterology clinic population. *JAMA* 2000;284:1962-4.
6. Peterson MW, Fretz PC. Patient use of the internet for information in a lung cancer clinic. *Chest* 2003; 123:452-7.
7. Croft DR, Peterson MW. An evaluation of the quality and contents of asthma education on the World Wide Web. *Chest* 2002;121:1301-7.